

txt

primavera

2011

núm. 15

Els reptes dels llibres de text en l'era TIC

suplement
educatiu de
la revista
de lletres L'illa

materials educatius
per a l'escola valenciana
bromera.txt

TXT és una publicació d'Edicions Bromera coordinada per Josep Antoni Fluixà

Consell de redacció: Marta Estrelles, Maria Villalba, Carol Borràs i Sandra Capsir

Consell assessor: Alfred Aranda, Bernat Bataller, Vicent Borràs, Joan Carles Gorbés i Josep Gregori

Col·laboradors: Jeremies Barberà, Maria Viu, Ana Iborra, Isidre Crespo, Antoni de la Torre, Pura Maria García, Beatriu Tortosa i Joan Escrivà

Correcció lingüística, maquetació i arxiu gràfic: Edicions Bromera

Disseny gràfic: Enric Solbes

Fotografia: Alfred Aranda, Ricardo Carrillo i Arxiu Bromera

Redacció i administració: Apartat de correus 147, 46600 Alzira (Ribera Alta), telèfon 962 402 254

Adreça a Internet: www.bromera.com/txt

Correu electrònic: txt@bromera.com

Impressió: Bormac

Tirada: 14.600 exemplars

ISSN: 1887-3979 / **DL:** V-635-2007

TXT no s'identifica necessàriament amb els articles dels seus col·laboradors, ni els torna els originals no sol·licitats, ni hi manté correspondència.

TXT autoritza la reproducció dels seus articles si se'n fa esment de la procedència.

Editorial

Vivim en un món de canvis continus produïts a un ritme accelerat i, en conseqüència, les persones ens veiem obligades a adaptar-nos reiteradament a les circumstàncies provocades per les modificacions que s'introdueixen en la societat. I el món educatiu no és alié a aquesta situació. Per això, almenys des de la recuperació democràtica, tots els governs han intentat adequar el sistema educatiu a les necessitats de cada època, amb més o menys perspectiva històrica de futur. En aquest sentit, s'han decretat reformes del sistema educatiu i s'han elaborat programes curriculars prescriptius per a cadascuna de les etapes educatives. I en cadascuna d'aquestes reformes s'hi han introduït conceptes nous, matèries no impartides amb anterioritat, metodologies diferents, etc. Els continguts esdevingueren conceptuals, procedimentals i actitudinals, començarem a parlar d'àrees transversals i, finalment, s'ha arribat a la necessitat d'un aprenentatge basat en l'adquisició de les competències bàsiques.

I tot això s'ha proposat, sovint, sense que el professorat que ha d'aplicar en la pràctica l'avanç de tots aquests canvis educatius n'estiga preparat. Entre altres coses, perquè ha fallat d'una manera estrepitosa la formació del professorat. Totes les administracions han edificat sempre la casa per la teulada i, per desgràcia, la situació no sembla que canvie en un futur. Es proposen plans de qualitat i de millora que afecten només els centres escolars i els docents i no la resta de l'administració educativa de qui depén, en gran part, l'èxit o el fracàs d'una bona adaptació als canvis socials. Difícilment, per exemple, als centres escolars es podrà edu-

car l'alumnat en l'ús de les tecnologies de la informació si els mitjans informàtics que hi ha són del tot obsolets.

Tot això fa que, amb una freqüència no desitjable, el repte i la responsabilitat de la innovació educativa recaiga en el professorat, en la seua bona voluntat i professionalitat. I que, contràriament al que s'afirma sovint des del món dels especialistes en pedagogia, siguen les editorials les que ofereixen al professorat uns recursos o materials didàctics que, en la mesura que s'adeqüen als programes curriculars de les reformes, ajuden a aplicar els canvis que s'hi proposen. De fet, uns llibres de text amb uns materials complementaris de qualitat i amb uns recursos innovadors en TIC, ajudarien molt perquè els docents pogueren millorar i innovar l'aprenentatge educatiu de l'alumnat. Ells sols no ho poden fer tot. Les editorials tenen també l'obligació de renovar i el repte d'oferir bons materials.

Flaixos

Bromera celebra 25 anys

Aquest 2011 és un any molt especial per a Bromera, ja que celebra 25 anys de trajectòria en el món editorial. Una tasca que ha anat especialment lligada al món docent i al llibre de text. Des dels inicis del projecte, s'ha posat l'accent en l'elaboració de llibres que destaquen per la proximitat a la realitat que ens envolta i que han estat concebuts i fets per professionals de prestigi reconegut i des d'una òptica valenciana. Volem aprofitar aquesta efemèride per a agrair el suport rebut per la comunitat educativa al nostre treball i per a reiterar el nostre compromís d'afrontar amb treball i il·lusió els reptes del futur.

«Comunicació i currículum: una aula per a la vida»

Aquest és el títol del IV Congrés d'Educació de l'Alcúdia, que s'ha consolidat ja com un referent per als mestres i professors de les comarques valencianes, que tindrà lloc a setembre. Un any més, el congrés pretén ser un lloc de trobada, un fòrum d'experiències i una font de coneixement per als assistents. En aquesta edició, es vol posar de manifest la importància de les matèries curriculars i de l'escola com a eines fonamentals per a exercir un rol en la societat. Destacades personalitats dins del món educatiu assistiran a aquesta edició per donar el seu punt de vista. Més informació a partir del mes de juliol a: www.fundaciobromera.org.

Els més menuts feliciten Enric Valor pels seus cent anys

En el centenari del naixement d'Enric Valor (1911, Castalla - València, 2000) són moltes i molt diverses les activitats que s'estan organitzant arreu de les nostres terres. Aquesta vegada, però, cal destacar la iniciativa posada en marxa per Escola Valenciana gràcies a la qual centenars de xiquets han d'escriure una carta de felicitació a l'escriptor pel seu 100è aniversari. Per cada Trobada d'Escoles en València hi haurà una carta guanyadora, que serà llegida en veu alta per l'autor o l'autora.

EDUC@WEBS Novadors.org

El fòrum 'Novadors', format per un grup d'experts en les noves tecnologies i l'educació i professionals de tot l'àmbit educatiu, posa en marxa iniciatives i projectes que tenen com a objectiu posar en comú les eines disponibles i la millor manera d'emprar-les per a aplicar les TIC en la tasca docent.

Jornada pedagògica «25 anys fent literatura i escola en valència»

Dins de les celebracions de l'aniversari de Bromera, s'està preparant una jornada pedagògica per a maig destinada al professorat en la qual s'analitzaran alguns dels reptes que l'educació del futur ens planteja. Sens dubte, un d'aquests grans reptes és l'aplicació de les noves tecnologies a l'aula per part dels alumnes i del professorat, per això, una de les sessions estarà dedicada als recursos educatius digitals. També, però, es parlarà del foment de la lectura i d'estratègies que ajuden el professorat a convertir els alumnes en grans lectors. Per tal d'arredonir la jornada, dos escriptors reconeguts compartiran amb els assistents l'experiència i les claus de l'ofici d'escriure per a joves. Us anirem informant en www.bromera.com.

Les TIC a l'escola: un repte encara per completar

Jeremies Barberà*

El sistema educatiu actual i, amb aquest, el procés d'ensenyament-aprenentatge no es poden mantenir al marge de les noves tecnologies de la informació i la comunicació, i han de trobar els mecanismes adequats per a incorporar-les i explotar-les. El repte, però, és evitar que aquests nous instruments servisquen per a fomentar la llei del mínim esforç i intentar que siguin una eina útil per a adquirir coneixements i per a practicar i reforçar els procediments.

* Professor de l'IES Joan Fuster de Sueca

En els darrers vint anys, els canvis que hi ha hagut en la manera i la possibilitat d'elaborar i transmetre la informació i accedir-hi han estat molt importants. Les tecnologies de la informació i la comunicació han avançat i s'han estés d'una manera tan ràpida i rotunda que estan canviant d'una manera molt significativa la manera d'informar-se i de comunicar-se.

Ara bé, tot aquest avanç, quina repercussió ha tingut en el món de l'ensenyament? Si hem de ser sincers, fins al moment actual

És imprescindible que les noves tecnologies s'introdueixen d'una manera significativa a les nostres aules. Per tant, cal que, començant pels mateixos materials didàctics, s'incorporen als processos d'ensenyament-aprenentatge en totes les seues múltiples i variades possibilitats.

aquesta ha estat molt minsa i, fins i tot, en molts casos pràcticament inexistent, a causa de raons múltiples i diverses. Lògicament, si no volem que el món de l'ensenyament quedi al marge i allunyat del món real que l'envolta, és imprescindible que les noves tecnologies s'introdueixen d'una manera significativa a les nostres aules. Per tant, cal que, començant pels mateixos materials didàctics, s'incorporen als processos d'ensenyament-aprenentatge en totes les seues múltiples i variades possibilitats.

Dit això, caldrà, però, fer algunes valoracions. En primer lloc, quan utilitzem aquests mitjans, hauríem de tenir clar què volem aconseguir en concret. No hem de caure en el simplisme d'adornar els nostres materials o les nostres classes amb recursos TIC sense tenir definits els objectius que volem obtenir-ne. Està clar que l'accés a aquesta quantitat ingent d'informació que ens ofereixen les noves tecnologies ha de servir per a reforçar la tasca d'aprenentatge i no per a encobrir-la. En els darrers anys ha estat freqüent l'ús inapropiat que alguns alumnes han fet de les noves tecnologies: en molts casos hem vist que es limiten a buscar la informació pertinent a la xarxa i amb el socorregut *retalla i enganxa* presentar uns treballs sense pràcticament haver-ne llegit el contingut, quan no s'ha lliurat el treball extret directament del *Rincón del vago* amb les mateixes faltes d'ortografia amb

què apareixia a la xarxa. Vull dir amb això que l'ús de les noves tecnologies no sempre comporta un avanç, sinó que en certs casos fins i tot pot significar un retrocés i afavorir la llei del mínim esforç que, desafortunadament, està tan estesa entre l'alumnat actual.

Tot i això, hem de treballar per tal que la nostra tasca docent tracte d'eradicar aquestes pràctiques i que es pugui aprofitar d'una manera eficient tot el potencial de les TIC: accés directe i immediat a material multimèdia que pugui reforçar el treball fet a l'aula o a casa, la possibilitat d'accedir a pràctiques individualitzades que puguin servir per a tractar més adequadament la diversitat i també incorporar al procés d'aprenentatge aquelles eines que el nostre alumnat usa d'una manera habitual fora de l'aula.

Finalment, només voldria incloure un element que em sembla molt important. I és el de la configuració i les possibilitats que ofereixen la gran majoria de centres docents actuals. Probablement estem en disposició de treballar, en molts aspectes, amb materials i recursos propis del segle XXI, però la realitat material de molts centres encara està ben ancorada en els anys setanta o vuitanta del segle XX i caldria una aposta molt seriosa de les diferents administracions implicades perquè es dotara els centres dels mitjans suficients per a poder incorporar les noves tecnologies.

h1>ellibretext.com

Carol Borràs

El llibre de text ha sigut l'instrument pedagògic per excel·lència des de les acaballes del segle XIX. Objecte de debat per la seua utilitat –des dels qui el rebutgen per ser uniformadors fins als qui reclamen que el currículum estiga dirigit per aquests–, el ben cert és que la seua presència a les aules és indiscutible. Amb un canvi de model per la irrupció de les TIC a l'escola, el llibre de text ha d'aspirar a oferir les millors eines al professorat, permanentment revisades i actualitzades per tal d'ajustar-se a la societat del coneixement en què s'emmarca.

L'aparició massiva del llibre de text va arribar en el segle XIX i recull en essència el testimoni de l'Enciclopèdia de la Il·lustració, en tant que aquest material esdevenia l'eina que feia accessible a la població el saber per a formar-se com a ciutadans. De llavors ençà, aquest material didàctic s'ha anat consolidant com un mitjà de transmissió cultural i d'ensenyament, com a referent per a oferir coneixements, valors i actituds en les societats occidentals.

h2>Un material que es renova constantment

L'evolució del llibre de text ha anat lligada al desenvolupament de les societats que l'han sustentat, de manera que han anat adaptant-se als canvis que han experimentat aquestes gràcies als avenços tecnològics i també a les seues necessitats. Les antigues enciclopèdies en blanc i negre que reunien en un mateix volum totes les matèries han deixat pas a materials més específics, a tot color, amb un ús tipogràfic per a destacar continguts, amb il·lustracions i materials complementaris de tota mena per a reforçar la tasca docent.

L'evolució no solament ha sigut organitzativa i visual, sinó que el contingut s'ha renovat, lògicament, tant pels canvis en l'ordenació legislativa de la nostra educació com pel desenvolupament de l'escriptura social. La caiguda del mur de Berlín, el desmantellament de l'antiga Unió Soviètica i la crisi dels Balcans esdevenen un canvi en l'escenari geopolític d'una transcendència enorme, i obrin la porta a una nova era marcada per canvis derivats d'unes comunitats en evolució constant. En l'actualitat, a més, la societat del coneixement ha comportat un progrés extraordinari que reclama una adequació i una actualització constants per tal d'incloure el canvi de model cultural que genera i les potencialitats que ofereixen les noves tecnologies a l'escola.

h2>Un paradigma en qüestió

Així com el llibre de text ha anat desenrotllant-se segons ho han anat fent la societat i les necessitats d'aquesta, també ha evolucionat la seua consideració com a referent escolar. Darrerament s'ha instaurat un debat sobre les seues capacitats per a instruir. Les posicions més crítiques posen en dubte la seua eficàcia educativa per la seua aparent

La societat del coneixement ha comportat un desenvolupament extraordinari que reclama una adequació i una actualització constants per tal d'incloure el canvi de model cultural que genera i les potencialitats que ofereixen les noves tecnologies a l'escola.

voluntat simplificadora, uniformadora i poc estimuladora. Però també hi ha qui considera que cal basar-s'hi per a desenvolupar el currículum i que la funció bàsica del professorat és seguir l'estructura dels llibres i les pautes suggerides en aquests materials didàctics.

Les crítiques que han rebut els llibres de text són diverses, però la major part prové de l'ús que se'n fa més que no del material en si. Per tant, pot ser que el debat no estiga en el llibre en si mateix, sinó en l'ús. No es pot obviar tampoc el paper significatiu que duen a terme com a element mediador per a introduir el currículum i com a orientador per al treball del docent, fins i tot ara en la societat del coneixement, en la qual encara continuen tenint un paper predominant davant la incertesa que planteja el desenvolupament tecnològic a l'escola.

No es pot obviar el paper significatiu que duen a terme els llibres de text com a element mediador per a introduir el currículum i com a orientador per al treball del docent, fins i tot ara en la societat del coneixement, en la qual encara continuen tenint un paper predominant davant la incertesa que planteja el desenvolupament tecnològic a l'escola.

Per tant, hem de seguir treballant perquè aquests materials didàctics siguin una veritable eina que facilite el treball docent, que oriente el professorat a fer servir els recursos més bons perquè els alumnes no solament aprenguen sinó que tinguin capacitat crítica. El treball editorial ha d'estar enfocat a oferir llibres divulgatius pràctics, renovats permanentment per a seguir ajustant-se tant com siga possible a les necessitats de cada moment.

Noves tecnologies i educació

En aquest sentit, una de les exigències actuals és la introducció de les noves tecnologies en l'educació. La transformació cultural que han imposat les TIC ha de traslladar-se d'una manera general a les aules i això requereix una especialització del professorat per a traure el major profit del ventall extraordinari que ofereixen per a innovar i millorar la qualitat educativa. I encara ara els llibres de text han de facilitar aquesta transició i proporcionar materials adequats que complementen el llibre de text i que permeten que els docents i l'alumnat es familiaritzen amb els recursos educatius que proporcionen les noves tecnologies.

L'adequació dels textos didàctics per a treballar amb la pissarra digital permet emprar en classe recursos sonors, vídeos educatius, consultes en diccionaris en línia, enllaços a informació d'interès, activitats interactives... per tal d'ampliar o reforçar els continguts. El ventall de possibilitats és cada vegada més ampli i requereix una actualització constant, sobretot amb un desenvolupament tecnolò-

gic tan ràpid que ja s'encamina a la tercera generació, la tecnologia 3.0.

Cal tenir en compte, a l'hora de renovar continguts, un altre factor derivat de les TIC: l'evolució dels alumnes amb Internet i les noves tecnologies. Han crescut amb aquest nou paradigma i la manera que tenen d'acostar-se al coneixement és diferent. Els nadius digitals que ara estudien a les aules són més intuïtius, amb un llenguatge marcat per la rapidesa i els missatges breus que transformen el llenguatge a causa de l'ús constant que fan dels SMS o les converses per xats, Twitter, Facebook... El seu desenvolupament va paral·lel al de les tecnologies amb què han crescut. Tots aquests factors també s'han de tenir presents per a oferir materials atractius i adequats a uns alumnes que creixen amb un domini tecnològic que els és inherent. Internet transforma la societat actual, trenca la barrera espaciotemporal, i la digitalització facilita l'intercanvi de coneixement. I els materials educatius han d'anar de bracet d'aquestes transformacions.

Un repte doble

La tasca editorial ha d'anar orientada a treballar en un doble sentit per tal que els materials escolars siguin igualment dinàmics, com els individus que representen. D'una banda, cal renovar el contingut dels llibres escolars per a aconseguir que puguin reflectir tan fidelment com siga possible el món que representen amb transformacions cada vegada més ràpides. D'altra banda, han de reforçar aquest material amb tots els recursos disponibles derivats de les noves tecnologies i facilitar l'adequació del material i de la tasca docent a la realitat que ens envolta.

Els llibres de text han de servir per a orientar els professors sobre quines són les eines tecnològiques més productives dins de les moltes possibilitats que ofereix la societat del coneixement per la qual anem «fent surf», alhora que s'acosten a un alumnat que domina els recursos tecnològics amb els quals ha crescut. Cal estar deserts a tots aquests avenços per tal que els alumnes de hui en dia, els més preparats, però també els més competitius, troben en els llibres de text i en la resta de materials curriculars totes les respostes a les seues necessitats.

Materials didàctics: un nou entorn

Maria Viu

Ja fa més de 500 anys que la impremta, el gran invent atribuït a Gutenberg, inicià un camí imparabile de popularització de la cultura. Al llarg d'aquests cinc segles, el llibre en paper ha anat conquerint espais fins a esdevenir un objecte d'ús quotidià, estimat fins a la idolatria per uns i a penes valorat, per habitual, per uns altres. Però és ara, sens dubte, quan el llibre tradicional s'enfronta a la revolució definitiva: la incorporació de les TIC. És el moment, doncs, de reflexionar al voltant del paper –mai millor dit!– que ha de desenvolupar un suport que, per a molts, encara té molt a dir.

Ja fa quatre anys de l'entrada en vigor de la LOE, i per tant ja hem tingut oportunitat –professorat i alumnat, pares i mares, editors...– d'avaluar la incidència de l'enèsima reforma educativa en l'aprenentatge de l'alumnat i en el desenvolupament de les classes. Ja forma part del vocabulari i de la preocupació dels docents tot el que fa referència a les competències bàsiques, i també és habitual la incorporació de les noves tecnologies, en major o menor grau, a les aules valencianes.

Auxili, que vénen les TIC!

Aquesta irrupció de les TIC (que, compte!, han vingut per a quedar-s'hi) ha agafat a alguns de sorpresa... I això a pesar de les veus que des de fa temps ho advertien, i també a pesar de les incorporacions tímides de determinats continguts vinculats en els llibres de text, que han resultat ser del tot insuficients. Ens trobem, en aquest moment, immersos

Amb les noves tecnologies a l'aula, ens trobem immersos en una situació radicalment nova, que els docents tracten d'acabar amb més falta de mitjans i de formació del que, segurament, desitjarien.

en una situació radicalment nova, que els docents tracten d'acabar amb més falta de mitjans i de formació del que, segurament, desitjarien. I, davant d'aquest panorama incert, les editorials ofereixen plantejaments diversos, diferents models de llibre de text que incorporen en major o menor mesura propostes digitals que puguin contribuir a millorar el procés d'ensenyament i aprenentatge.

La necessitat de comptar amb continguts digitals en els llibres de text és complexa i parteix d'interpretacions diverses i, sobretot, de situacions molt diferents. Un percentatge elevat de les escoles valencianes no estan dotades, actualment, amb la tecnologia imprescindible per a partir d'un ús dels materials en línia –bàsicament hi manca connectivitat i terminals...–, per no parlar de la quantitat de famílies que, sobretot en un context de crisi aguda com l'actual, no es troben en situació d'haver d'invertir en ordinadors portàtils per als xiquets. Tampoc l'ad-

ministració valenciana sembla favorable a impulsar aquesta mesura que, d'altra banda, ha rebut qualificacions molt dispars en altres comunitats autònomes de la resta de l'estat.

D'altra banda, aquesta mateixa administració encara no ha posat a l'abast dels docents valencians un programa de formació seriós i suficient que pugui pal·liar les possibles mancances que, de segur, plantejarà començar a treballar amb suports nous, amb materials que ofereixen unes possibilitats diferents que el llibre de text tradicional.

Quin model se'ns ajusta millor?

Sembla, per tant, que l'opció més útil per al sistema educatiu valencià passaria per un model híbrid en què es pogueren fer servir uns materials en paper però alhora aptes per a usar-los en la PDI (pissarra digital interactiva).

Bromera aposta per una oferta integral i ofereix al professorat uns materials com els de sempre –elaborats per professionals de prestigi reconegut, experiència contrastada, des d'una òptica valenciana–, però totalment diferents en la concepció de l'ús a les aules.

En només quatre anys, el progrés exponencial de l'àrea ha fet que siga imprescindible actualitzar uns materials que van nàixer pressuposant, potser, una evolució més lenta. D'ací aquesta necessitat d'adaptar les eines als nous temps i a les noves situacions.

va), que incorporaren activitats de resposta tancada i autocorrectives, però que també oferiren la possibilitat d'intercanvi entre professor i alumne, que augmentaren les possibilitats del llibre en paper pel que fa a nombre d'activitats, i que també inclogueren enllaços a pàgines web relacionades amb els continguts estudiats. No és poc, el que es demana.

Així les coses, quatre anys després que els primers «materials LOE» veieren la llum, es fa palesa la necessitat de trobar l'equilibri entre innovació i realitat, entre continguts i suports, entre actors del procés d'ensenyament i aprenentatge molt preparats (fins i tot nadius digitals), i d'altres que hauran de pujar apressadament a un tren que no espera, el de les TIC (tecnologies de la informació i la comunicació) i les TAC (tecnologies de l'aprenentatge i el coneixement).

Creixement exponencial

És per això que, enguany, Bromera planteja una renovació profunda de continguts i, sobretot, de suports. Si fem una ullada enrere podem veure com la inclusió dels suports i els continguts digitals a l'escola és relativament recent: si en els 80 les tecnologies eren simplement un objecte d'estudi, a la fi dels 90 ja es buscava integrar-les en el currículum, i de fet la LOE ja els va concedir una gran rellevància. Però en només quatre anys, el progrés exponencial de l'àrea ha fet que siga imprescindible actualitzar uns materials que van nàixer pressuposant, potser, una evolució més lenta. D'ací aquesta necessitat d'adaptar les eines als nous temps i a les noves situacions.

Què tenen de nou els llibres nous?

En aquesta ocasió, Bromera aposta amb el Projecte Far per una oferta integral i ofereix

al professorat uns materials com els de sempre –elaborats per professionals de prestigi reconegut, experiència contrastada, des d'una òptica valenciana–, però totalment diferents en la concepció de l'ús a les aules. Coneixedors de la realitat de les nostres escoles, en el primer cicle de Primària partim d'uns llibres de paper, amb espais per a escriure amb llapis perquè els xiquets i les xiquetes puguin seguir treballant la psicomotricitat fina, però amb llicències digitals per a fer servir en la PDI. Aquest plus permetrà al professorat corregir en la pissarra qualsevol activitat del llibre, sense necessitat de copiar. O fer servir l'opció d'autocorrecció, tant en la pissarra com en el cas d'activitats que es fan a casa, o de manera individual per part de l'alumnat. El llibre digital permet incloure activitats d'ampliació i de reforç, seguir una lectura en la pissarra mentre tota la classe escolta l'arxiu sonor corresponent i, per descomptat, emprar tots els recursos interactius que acompanyen cada activitat o secció, i afegir-hi els seus propis. És a dir, treballar exactament sobre el llibre que li cal a cada xiquet.

L'alumnat i el professorat de l'ESO també es beneficiaran dels avantatges dels llibres digitals, gràcies al llançament del Projecte Enllaç i del Projecte Més Pràctic. En aquest cas, la possibilitat d'afegir activitats complementà-

L'opció més útil per al sistema educatiu valencià passaria per un model híbrid en què es pogueren fer servir uns materials en paper però alhora aptes per a usar-los en la PDI.

ries a les de resposta tancada que aporta el llibre en paper n'enriqueix substancialment la utilitat i la interacció a l'aula. A més, a banda dels arxius sonors i gràfics complementaris que aporta el llibre digital, l'alumnat de Secundària podrà accedir a pàgines web molt interessants per a l'aprenentatge de la llengua, com ara diccionaris i gramàtiques en línia, webs d'institucions normatives, i fins i tot arxius visuals i sonors. En resum, el llibre en suport digital proporciona eines perquè el treball de l'alumnat de Secundària esdevinga més autònom i més capaç de treballar pel seu compte. I tot, sense moure's de l'aula.

En resum, el Projecte Far de Bromera respon als canvis que ja estan ací i es posiciona davant dels que encara han d'arribar, i posa a la disposició del professorat uns materials útils i pràctics, d'acord amb les capacitats i les necessitats de l'escola valenciana, perquè tots els docents puguin traure partit d'aquest nou entorn, perquè la innovació puga estar present també a les nostres aules.

Llibres de text contra noves tecnologies?

Les noves tecnologies han revolucionat el nostre panorama cultural. L'aprehensió dels coneixements no solament es basa en els textos en línia a través del paper, el que tradicionalment ha fet el llibre de text, sinó que es completa i es complementa amb un ventall obert i múltiple de recursos digitals en xarxa. Les TIC han modelat la nostra manera d'acostar-nos al món i, per tant, cal actualitzar el model educatiu i els recursos disponibles per tal d'ajustar-se a aquesta nova mirada. Com encaren els materials didàctics aquest repte?

Ana Iborra

Mestra de Primària

Som la «societat del coneixement» i ningú dubta que l'arribada de les TIC ha provocat una revolució que ha envaït tots els sectors de la societat.

L'educació no viu d'esquena al progrés i integra les TIC en totes les àrees curriculars, les quals tenen el seu paper més ferm dins de l'ensenyament com a suport de l'aprenentatge, paper que fins ara corresponia exclusivament al llibre de text. Llavors, ens trobem davant la necessitat que tots dos es complementen per a obrir les portes a la informació. I en aquesta tasca tenen un protagonisme important les editorials per a generar materials i recursos educatius digitals i introduir-los pedagògicament, alhora que satisfan les necessitats de la societat i permeten que el llibre de text es reinventi mitjançant continguts estructurats, adaptats i lúdics.

Estic convençuda que, amb compromís, la «convivència» de les TIC i els llibres de text facilitarà la tasca docent i permetrà construir una escola eficaç, de qualitat i oberta al món. Acceptem el repte.

Isidre Crespo

Professor de Secundària de València

«Això són favades... Llibres és el que necessitem!» Em va fer pena l'afirmació del catedràtic d'universitat! Parlàvem dels llibres presentats: un poemari i una novel·la, tots dos en format paper i en format digital. No m'hi sabia avenir... «De segur» vaig afegir-hi «que si això ho haguera dit vosté el dia que es donà a conèixer el primer llibre eixit de la impremta s'hauria lluit. O és que encara és partidari dels pergamins?»

Un llibre digital és el papir del segle XXI en el qual –ens agrada o no– llegim, pensem, vivim. Hi ha veritats poc discutibles: hem de guanyar els reptes que els llibres de text de l'era TIC ens reclamen. Però la mentalització del món educatiu encara no està aconseguida. Després vindrà la incorporació als materials curriculars d'activitats basades en les TIC, que s'hi han d'anar introduint paral·lelament a la formació dels docents i no d'una manera «voluntària». El procés d'aprenentatge –i la funció del professor–, amb les TIC pel mig, és molt més participatiu, més democràtic.

Antoni de la Torre

Professor de València a l'IES Joanot Martorell de València

Les noves tecnologies obrin el camí a una forma més motivadora d'aprendre. Igual com ho van fer anteriors corrents pedagògics vivencials.

L'educació actual ha d'incorporar l'accés als sistemes d'informació i comunicació que han esdevingut la base de la societat en xarxa i cooperativa. La construcció del coneixement de l'estudiant requereix, així, l'aproximació a fonts diverses i a la discriminació qualitativa d'aquestes. Trencar la linealitat i l'estandarització dels continguts és el gran repte dels nous llibres de text.

Les editorials que s'adapten a les TIC estan creant entorns personals d'aprenentatge en línia que inclouen activitats pautades de recerca, reelaboració textual en diferents formats multimèdia i de creativitat. El treball per projectes, la *webquest* o l'elaboració d'un *portafolis* electrònic són mètodes provats per a desplegar les competències i motivar l'aprenentatge.

El llibre de text serà una guia, un entorn i no tindrà l'última paraula.

Pura Maria Garcia

Assessora de formació al CEFIRE de Gandia

«Vindrà a l'escola? Treballarem els llibres en la pissarra digital?» La pregunta, la feia una professora d'anglès, engrescada com jo amb l'ús de les TIC. En l'aula, el «paisatge» d'interacció i aprenentatge no era el que esperava: xiquets i xiquetes de sisé miraven la pissarra digital, l'ordinador gran, amb no massa curiositat. La meua mirada era la d'una professora motivada per la tecnologia. Ells estaven davant, en aquest cas, d'una eina que «només» suposava un canvi de format. La pantalla era la radiografia de l'esquelet d'allò que l'alumnat havia d'interioritzar: els continguts no havien canviat i la producció comunicativa que se'ls demanava, era la de sempre, malgrat que canviava la forma en què, tàctilment, es traçaven línies per unir paraules i dibuixos. La visita em va fer pensar: «Les TIC són eines, convertides en recursos només si els donem significat i innovem la seqüència d'aprenentatge dels llibres i materials».

PRIMER CICLE DE PRIMÀRIA

Novetats curs 2011-2012

Àrea de Valencià

Micalet

Valencià: llengua i literatura

Tabalet

Valencià: llengua i literatura

Quaderns de llengua

Fanalet

Lectura i comprensió lectora

Àrea de Castellà

Tilde

Castellà: llengua i literatura

Quaderns de llengua castellana

Luciérnaga

Lectura i comprensió lectora en castellà

Materials educatius per a l'escola valenciana

Àrea de Matemàtiques

Capicua
Matemàtiques

Quaderns de càlcul

Quaderns de problemes

Versió en castellà editada per Algar Editorial

Àrea de Coneixement del Medi

Natura
Coneixement del medi natural, social i cultural

Quaderns de Medi

Versió en castellà
editada per
Algar Editorial

Àrea de Música

Andantino

Versió en castellà
editada per
Algar Editorial

projecte
far
bromera.txt

Jordi Adell. Professor de la
Universitat Jaume I de Castelló

«La introducció de les TIC a l'escola implica canvis metodològics i pedagògics»

Beatriu Tortosa

© Susana Ginesta

Jordi Adell, professor del Departament d'Educació de la Universitat Jaume I, director del Centre d'Educació i Noves Tecnologies (CENT) de la mateixa universitat i precursor en l'aplicació de les TIC en l'ensenyament, va ser un dels creadors del primer servidor web espanyol registrat internacionalment. Augura un futur de l'escola en què l'alumne siga més protagonista i en què les noves tecnologies ben utilitzades per part del professorat tinguen efectes educatius. Jordi Adell participarà en l'edició d'enguany del Congrés d'Educació de l'Alcúdia.

«L'ús de les TIC en l'oci lleva les pors i genera actituds de normalitat en l'ús de les noves tecnologies, però no dona les eines intel·lectuals per a utilitzar-les per a aprendre i seguir aprenent, i en aquest punt és on hi ha la missió dels professors.»

«El problema principal, actualment, és com educar una generació de xiquets i xiquetes per a viure en una cultura digital, en un món que ha canviat radicalment». Així defineix Jordi Adell el repte que es presenta a l'escola actual. Aquesta situació no és aliena a altres qüestions que afecten el context present i que dificulten encara més la situació i que, segons el professor de la UJI, són «la falta de mitjans, la crisi i el poc en-

tusiasme per part d'alguns docents», però insisteix, «el problema principal és com ha canviat el món i com no ha canviat l'escola per a preparar els xiquets i les xiquetes en aquesta societat».

La introducció de les TIC a l'escola planteja també altres interrogants que afecten tant mestres com alumnes. La fissura que hi ha entre el professorat, que aprèn a conviure amb les noves tecnologies, i els alumnes, que ja han nascut en una cultura digital. Davant d'aquesta situació, Adell reivindica el paper del mestre. Per això, respecte al concepte de *nadiu digital* que va encunyar Marc Prensky i que defineix els joves actuals nascuts ja en

«La pedagogia que s'aplica ara amb les TIC no és moderna, fa anys que la coneixem però no s'ha aplicat mai.»

una cultura digital, Adell opina que és un concepte que s'ha acceptat per fer un retrat dels nostres joves que després la investigació empírica no ha confirmat. «Els nostres alumnes saben molt de Tuenti, de Messenger i els més majors, de Facebook i poca cosa més, l'ús de les TIC en l'oci lleva les pors i genera actituds de normalitat en l'ús de les noves tecnologies, però no dona les eines intel·lectuals per a utilitzar-les per a aprendre i seguir aprenent, i en aquest punt és on hi ha la missió dels professors. Els alumnes necessiten una guia, exemples, models i recomanacions sobre com utilitzar les noves tecnologies per a seguir aprenent tant sobre els temes que formen part del currículum com sobre aquells temes que els interessin.»

La implantació de qualsevol tecnologia sempre comporta una diferència entre els qui la tenen, la gaudeixen i en trauen un avantatge competitiu i els qui no la tenen a l'abast. En el cas de les TIC, les diferències més evidents no es donen entre alumnes, sinó entre els professors. «Els professors que utilitzen les TIC han fet un salt cap avant brutal i els professors que no les utilitzen s'han quedat repetint el que feien els seus mestres. I aquesta fissura em sembla tant o més preocupant que la que hi ha entre els alumnes.»

Noves tecnologies, vella pedagogia

D'altra banda, la innovació en l'escola segons Adell no va lligada únicament a les TIC, tot i que considera que algun dia «serà difícil explicar per què una aula o una escola no utilitza aquests mitjans que s'han organitzat en la vida quotidiana, la llar, el món del treball i de l'oci, etc.». La paradoxa és que les noves tecnologies posen damunt la taula models didàctics de fa temps, «malauradament no implementats, no posats en marxa». Adell posa com a exemple la proposta de relectura de la pedagogia de Freinet, que segons el professor «manifesta la seua absoluta modernitat en temes com la corres-

pondència escolar, la impremta escolar, el treball cooperatiu, i ara hi afegim les possibilitats que ens donen les noves tecnologies». I considera que «la pedagogia que s'aplica ara amb les TIC no és moderna, fa anys que la coneixem però no s'ha aplicat mai». Les TIC comporten o demanen un canvi metodològic, «promouen un aprenentatge més individualitzat, més col·laboratiu, un aprenentatge en què l'alumne té un paper més actiu, i ja no és un subjecte passiu». Per a Adell, «aquests canvis en la metodologia fan obsolet el concepte de llibre de text i llibre de text digital si l'entendem com un conjunt de coses que cal aprendre durant el curs, un conjunt limitat i finit d'informació que es troba al costat d'Internet, que és un conjunt infinit d'informació. Tot això és un repte enorme per al concepte de contingut educatiu en els llibres de text tradicionals o en versió PDF, o en plataforma amb quatre animacions».

Repensar el llibre de text

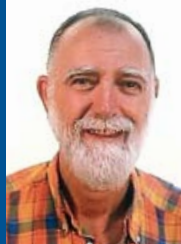
El protagonisme del mestre en la nova era digital cobrarà una importància palesa, fins i tot, a l'hora d'elaborar el material didàctic. Adell manifesta que l'escola actual no és compatible amb llibres de text obsolets: «Hui en dia qualsevol escolar pot connectar-se a Internet i obtenir informació que qüestione el que diu el material didàctic i

aquest qüestionament ha de ser informat, educat i crític». Adell presagia que l'escola futura haurà de plantejar d'una altra manera el material didàctic, que haurà d'estar més orientat al professorat i no tenir com a finalitat que l'estudiant llija i memoritze.

«El repte editorial és molt gran perquè han de definir el llibre de text de l'era digital o definir el conjunt de serveis que poden oferir als mestres, a les famílies i als alumnes en el tema de l'edició de material per tal d'integrar les noves tecnologies a l'escola», explica Adell. Però tot açò, en paraules del professor, ha d'anar acompanyat d'una nova metodologia perquè «els llibres de text han de promoure un altre tipus de mestres, ja que durant els últims anys han desprofessionalitzat el seu paper». Finalment, conclou que ha sigut molt crític amb «els llibres de text tradicionals i les editorials que volen donar una pàtina de modernitat a projectes vells amb les noves tecnologies, projectes que es veuran superats per projectes que donaran al professor material que ell puga recombinar, adaptar i personalitzar».

«Els llibres de text han de promoure un altre tipus de mestres, ja que durant els últims anys han desprofessionalitzat el seu paper.»

La teua recomanació

Joan Escrivà,
mestre jubilat, fundador
dels Tallers de Ciència Cre-
ativa i actual codirector
de la revista *Camacuc*

Ens recomana
La maleta de la ciència.
60 experiments d'aire i aigua i centenars
de recursos per a tothom, d'Enric Ramiro.
189 pàg. Edicions Graó, 2010.

TXT t'ofereix aquest espai perquè pugues recomanar llibres, pel·lícules, obres de teatre... que t'hagen resultat interessants per la relació que tenen amb l'educació i l'ensenyament. Si trobes algun llibre que creus que els teus companys de professió no s'haurien de perdre, conta'ns-ho per correu electrònic a txt@bromera.com o per correu postal a Revista TXT (Ap. de Correus 147, 46600 Alzira) indicant «Recomanació» en el sobre. Juntament amb el text en què ens expliques per què t'ha agradat (2.000 caràcters aprox.), cal que adjuntes una fotografia de carnet i les dades personals (nom, cognoms, centre educatiu on treballes, adreça i telèfon). Si vols recomanar una pel·lícula, cançó, exposició... envia'ns un text que no supere els 500 caràcters. Els autors de les recomanacions publicades rebran un llibre de Bromera com a obsequi.

Voldria felicitar l'autor per contribuir a fer comprendre la ciència i per fer que, quasi sense adonar-nos-en, l'alumnat qüestione i es qüestione coses i traga conclusions. Això és aconseguir un alumnat amb esperit crític. Aquest llibre hauria d'estar a totes les aules.

Enric Ramiro, mestre enamorat de la seua professió, ens regala un llibre d'experiments. Ha aplegat 60 experiments que poden fer-se, sense cap inconvenient i poques excuses, en qualsevol aula, laboratori, casa, etc. Ha dotat cada un dels experiments d'una didàctica innovadora, fent que l'experimentador comprovi, mitjançant una experiència pràctica, fets o fenòmens quotidians que sabem que passen, però que mai ens hem qüestionat per què passen. Els materials que s'utilitzen són inofensius i altament instructius; difícilment es podrà ferir l'alumnat i els rèdits d'aprenentatge i interiorització científica són molt grans. No es podrà aturar una pràctica per fal-

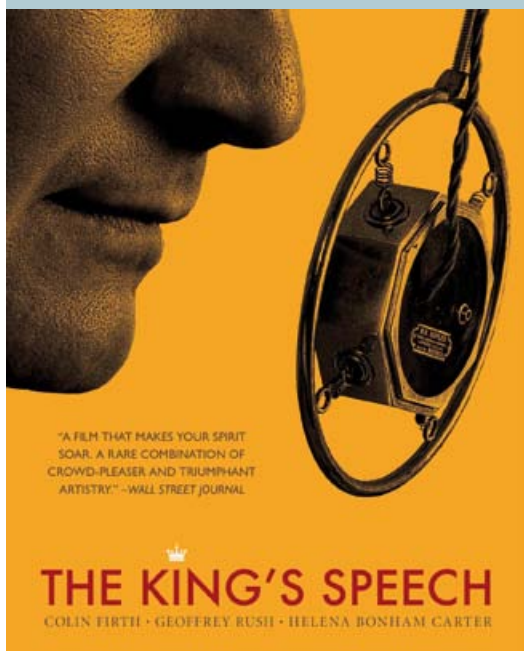
ta o deteriorament de material perquè a casa de qualsevol alumne el trobarem.

L'aire i l'aigua, juntament amb uns quants materials casolans a l'abast de tothom, permeten plasmar i fer una sèrie d'experiments senzills, bonics, barats i enriquidors. Experiments que produeixen un efecte magnètic en l'alumnat i el professorat.

Tant en Primària com en Secundària sé que el professorat té molta faena i no té prou hores per a donar el temari i totes aquelles qüestions que descarreguen sobre ell. Sé que les experiències amb aquests materials són ben sovint sorolloses i embruten l'aula. Ara, també sé, però, que l'alumnat no oblida mai una experiència, que interioritza molt més allò que volem transmetre i que la cara d'alegria li dura prou de temps.

Fins a arribar al segle XIII hi havia una espècie de lloança als teòrics i una mena de menyspreu a les persones que experimentaven. Sempre hi ha hagut veus, però, com la de Galé, que expressava que «per a comprendre l'anatomia és necessari estudiar cossos, no llibres». O el mateix Einstein quan deia: «L'experimentació és tan important com la teoria, són complementàries i totes dues necessàries».

Només voldria felicitar l'autor per contribuir a fer comprendre la ciència i per fer que, quasi sense adonar-nos-en, l'alumnat qüestione i es qüestione coses, reflexione, hipotetitze, experimente, contraste amb altres sobre un mateix fet i, per fi, traga conclusions.

TXT us recomana la pel·lícula **El discurs del rei**

Aquesta pel·lícula és molt aconsellable, no solament pels nombrosos premis cinematogràfics que ha guanyat –tant pel que fa a la direcció com a la interpretació–, sinó també pel testimoni de superació personal que relata. El rei Jordi VI es converteix en monarca, però té dificultats per a governar en temps de guerra perquè tartamudeja. Per a superar el problema recorre a un terapeuta poc ortodox que es converteix en el seu amic i l'ajuda a eliminar, amb mètodes poc convencionals, el problema que el dificultava per a exercir les seues funcions.

BROMERA DIGITAL

Per a donar resposta al repte que planteja la modernització dels materials didàctics, Bromera.txt ha digitalitzat i enriquit els seus llibres, que es troben al servei de l'escola valenciana a través de la plataforma digital Virtus Books (www.virtusbooks.com).

El treball des d'aquest entorn permet:

- Visualitzar una pàgina o el llibre complet d'una manera ràpida.
- Donar al professorat i a l'alumnat la possibilitat de compartir un mateix entorn.
- Treballar en línia des de la pissarra digital interactiva.
- Accedir als continguts addicionals del llibre, o als d'Internet.
- Afegir els teus propis continguts digitals.

La pissarra digital interactiva és el suport ideal dels materials digitals:

- Millora la motivació i l'atenció de l'alumnat, ja que permet explicacions més vistoses i interactives.
- Potencia la participació i la discussió, i afavoreix el pensament crític.
- És flexible per als diversos tipus d'ensenyament, aplicable a totes les etapes educatives, al treball individual i al de grup.

Menú de recursos amb les icones que ens permeten interactuar amb el llibre digital.

A través del menú de navegació us podeu desplaçar pel llibre en funció de les vostres necessitats. Podreu anar directament a la pàgina que vulgueu o bé anar passant pàgina amb les fletxes.

Hi ha deu tipus de pins: zoom, vídeo, activitat, arxiu, activitat interactiva de resposta oberta, vincle, àudio, imatge, esborrar i editar.

A més, amb les eines del menú de recursos es pot interactuar amb el material que estiguen treballant de moltes maneres: subratllant paraules amb el marcador, encerclant fragments amb el llapis, centrant la pàgina, etc.

Si vols més informació, contacta amb el teu assessor comercial.

materials educatius
per a l'escola valenciana
bromera.txt

ESO Nous materials educatius

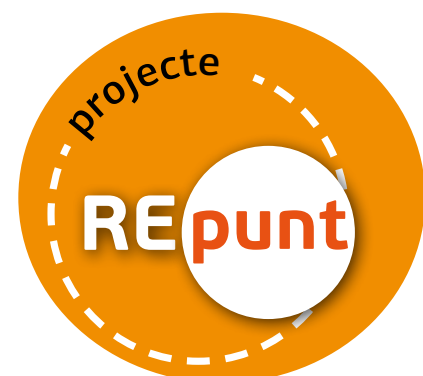
projecte
Enllaç
Valencià
Llengua i Literatura

PROJECTE
RÀCTIC+
VALENCIÀ *mb* PRÀCTIC
Llengua i Literatura

projecte **ONA**

La gamma de materials més completa per a l'ESO